

OM - oikeusministeriö

VN/900/2018

Kuluttajaluottoihin liittyvän lainsäädännön uudistaminen

FA kannattaa maltillisia muutoksia kuluttajaluottojen korkosäätelyyn

1 Yleiset huomionne esityksestä

Ylivelkaantumisen aiheuttamiin ongelmiin puuttuminen on tarpeen, mutta toimien on oltava oikeasuhtaisia. Vastuullisten toimintatapojen merkityksen painottaminen on tärkeää, sillä alalla on toimijoita, jotka eivät kaikista velvoitteista huolehdi.

HE-luonnoksessa ei oteta kantaa siihen, missä määrin ongelmatilanteet keskittyvät tiettyjen toimijoiden myöntämiin luottoihin, jolloin jää selvittämättä, voitaisiinko ongelmia torjua kohdistamalla valvontaa aiempaa enemmän juuri näihin toimijoihin. Jo olemassa olevakin lainsäädäntö tarjoaa lisämahdollisuuksia ongelmien suitsimiseen, eivätkä valvomattomat sääntelymuutokset poista esimerkiksi pikaluottojen aiheuttamia ylivelkaantumisongelmia.

2 Huomionne esityksen yleisperusteluista

Luotonantajien kannalta ensisijaisesti ehdotettu sääntelymalli saattaa monimutkaistaa luotonantotoimintaa, vaikka ehdotetun sääntelyn tarkoitus on selkeyttää sitä. Kannatettavinta olisi laajentaa nykysäännöksen soveltamisalaa siten, että käytössä olisi vain yksi korkokatto, jonka taso arvioitaisiin jatkovalmistelussa vielä erikseen. Mikäli ehdotettu perusratkaisu kuitenkin toteutuu, olisi erityisesti muuna kuin korkona perittävien luottokustannusten enimmäismäärää arvioitava vielä erikseen jäljempänä eritellyllä tavalla.

Kiinteän korkokaton ongelmana on, ettei se mukaudu markkinakorkojen mahdolliseen nousuun. Tällöin luotonantajien luottoriskin kattamiseen tarvitsemat ansaintamahdollisuudet heikkenevät viitekoron noustessa, koska myös luottojen tarjoamiseen tarvittavan rahoituksen hinta nousee.

3 Huomionne erityisesti esityksen vaikutusarviointia koskevasta osiosta? Onko vaikutukset näkemyksenne mukaan arvioitu oikein? Onko ja miltä osin vaikutusarviota syytä täydentää?

Luotonantajille toimintatapojensa ja ohjeistustensa muuttamisesta aiheutuvat kustannukset saattavat johtaa luottojen kallistumiseen myös sellaisille asiakkaille, joita ylivelkaantuminen ei mitenkään uhkaa. Tämä on ristiriidassa esityksen tavoitteiden kanssa siltä osin kuin tarkoitus on varmistaa kuluttajan mahdollisuus saada pienehköjä luottoja kohtuullisin ehdoin.

Ehdotettu enimmäiskorko vähentänee eniten pienimpien, alle 1 500 euron suuruisten luottojen tarjontaa, jolloin on mahdollista, että luotonantajat alkavat tarjota entistä suurempia luottoja uuden sääntelyn rajoissa pysyäkseen.

Esityksessä ennakoitaan sinänsä oikein luotonantajille koituvan merkittäviä lisäkustannuksia esimerkiksi tarvittavien tietojärjestelmämuutosten vuoksi. Nämä muutokset ovat erittäin mittavia ja vievät runsaasti aikaa. Vastaavia muutoksia ei aiemmin ole tehty mihinkään järjestelmiin, koska muissa tuotteissa ei ole käytössä vastaavia kulukattoja. Toteutuessaan ehdotetussa muodossa sääntely edellyttää myös asiakkaille toimitettavien materiaalien kattavaa päivittämistä. Näiden toimenpiteiden kustannukset todennäköisesti siirtyvät asiakkaiden maksettaviksi.

4 Huomionne kuluttajansuojalakea koskevista yksityiskohtaisista perusteluista?

Korkokattomalli

Sääntelyehdotus ei välttämättä ole kuluttajalle selkeämpi kuin nykyisen kaltainen, todelliseen vuosikorkoon perustuva ratkaisu, ja kasvattaa luotonantajille uuteen sääntelyyn mukautumisesta aiheutuvia kustannuksia.

Muiden kuin korkona perittävien luottokustannusten enimmäismäärä

Ehdotetun enimmäismäärän piiriin sisältyvät kustannukset olisi jatkovalmistelussa määriteltävä tarkemmin siten, että luotonantajan oikeus periä kustannuksia omia todellisia kulujaan vastaavasti turvataan. On ymmärrettävää, että säännös on kuluttajan aseman turvaamiseksi haluttu laatia yleisluontoiseksi ja kattavaksi, mutta ehdotetun kaltaisena toteutuessaan se johtaisi moniin ongelmatilanteisiin.

On hyvä, että ehdotetun KSL 17 a §:n perusteluissa on edellytetty koko myönnetyn luottomäärän voitavan olla kuluttajan käytettävissä. Luonnosteltuun malliin sisältyy kuitenkin kynnyksarvoon liittyvä rakenteellinen ongelma. Jos kynnyksarvo asetetaan 2000 euroon, on luotonantajalle kannattavampaa myöntää joko juuri ja juuri kynnyksarvon alittavia (esimerkiksi 1999 euron) tai sen huomattavasti ylittäviä (esimerkiksi 3000 euron) luottoja kuin selkeästi kynnyksarvoa pienempiä luottoja. Tämä voi aiheuttaa turhaa ylivelkaantumista, ellei luotonantaja huolehdi luottokelpoisuuden arvioinnista asianmukaisesti.

Ehdotettu 150 euron katto muuna kuin korkona perittäville luottokustannuksille ei useinkaan vastaa luottosuhteeseen tehtävistä muutoksista aiheutuvia kuluja suuremmissa luotoissa ja vakuudellisissa luotoissa. Merkittävät maksuohjelman muutokset edellyttävät käytännössä uutta luottopäätöstä, jonka laatiminen ei ole ilmaista.

Päiväkohtaisesti laskettavat enimmäiskustannukset saattavat nostaa erityisesti vakuudellisten luottojen korkoja, koska kustannukset on tällöin kompensoitava korkeammalla korolla. Tämä ei ole kaikilta osin tarkoituksenmukaista, sillä vakuudelliset luotot eivät ole pääasiallinen syy niihin ongelmiin, joihin lakiehdotuksilla halutaan puuttua.

Kohtuullisena pidettävien luottokustannusten enimmäismäärä vaihtelee käytännössä suuresti luoton ominaisuuksista riippuen, eikä tätä ole ehdotuksessa riittävästi huomioitu, vaikka yksi kattosumma on käsitteenä yksinkertainen. Jos luotonantaja ei saa periä kustannuksia omia todellisia kulujaan vastaavasti, muuttuvat toimintatavat joustamattomammiksi ja kuluttajien arki vaikeutuu.

Ongelmallisia ovat esimerkiksi sellaiset kuluttajan omaan päätökseen perustuvat toimet, jotka aiheuttavat luotonantajalle kustannuksia. Tällaisia ovat muun muassa rahansiirto kortilta omalle pankkitilille, laskujen toimittaminen paperilla ja käteisnostot. Luotonantaja ei voi suoraan vaikuttaa siihen, kuinka usein kuluttaja tällaisiin toimiin ryhtyy. Kuluttajan mahdollisuuksia näihin toimenpiteisiin jouduttaisiin ehdotetun sääntelyn myötä rajaamaan sopimusteitse aiempaa enemmän.

Ehdottomat katot supistavat kuluttajien saatavilla olevaa palveluvalikoimaa. Tämä koskee varsinkin lisäpalvelullisia korttiluottoja, joihin on liitetty esimerkiksi ostohyvityspalveluita ja kattavampia vakuutuspalveluita. Näiden kustannukset luotonantajalle ylittävät säännönmukaisesti ehdotetun kustannusten enimmäismäärän ja toteutuessaan ehdotetussa muodossa sääntely rajoittaisi niiden tarjontaa merkittävästi. Kuluttajien valinnanvaraa ei tulisi tässä suhteessa kaventaa.

Tilanne voi olla haasteellinen silloinkin, kun asiakkaalla ei ole korollista velkaa, mutta hänelle myönnetyn luoton hallinnoinnista aiheutuu yhtä kaikki kustannuksia. Näin käy, jos asiakas maksaa kertyneen luottosalidon aina kertymistä seuraavan kuukauden aikana, ja luotto on tällaisella maksuaikataululla koroton. Tällöinkin luotonantajan on kuitenkin huolehdittava muun muassa luotonhallintaan, rahanpesusääntelyyn, laskutukseen ja kansainvälisten luottokorttiyhtiöiden tapahtumavälitykseen liittyvistä toimista.

Muuna kuin korkona perittäville luottokustannuksille asetettavaa enimmäismäärää tulisikin korottaa merkittävästi, ellei tiettyjä kulueroja voida jättää sen ulkopuolelle.

Maksuajan pidentämisestä perittävät kulut

Jatkovalmistelussa olisi määriteltävä tarkemmin, ulottuuko pykälän soveltamisala myös kokonaan uuden maksuohjelman laatimiseen, mikä käytännössä edellyttää uutta luottopäätöstä. Tällaiset muutokset ovat kattavampia ja edellyttävät enemmän työtä kuin esimerkiksi yhden lyhennyksen eräpäivän siirtäminen. Epäselväksi jää sekin, sisältyvätkö maksuajan muutoksista aiheutuvat kustannukset yleisen muiden kuin korkona perittävien luottokustannuksien enimmäismäärään.

Kohtuuttomien sopimusehtojen huomiointi sopimusedirektiivin piiriin kuuluvissa tapauksissa

Kohtuuttomien sopimusehtojen huomiotta jättäminen myös muissa kuin sopimusedirektiivin soveltamisalan piiriin kuuluvissa tapauksissa ei aina saattaisi olla kuluttajan edun mukaista. Kun hintaehto tulee kohtuuttomuusarvioinnin piiriin, ei sopimus useinkaan voine säilyä voimassa, jos hintaehto jätetään huomiotta. Sovittelu- ja kohtuullistamismahdollisuuden säilyttäminen mahdollistaisi sekä luotonantajan että velallisen kannalta joustavamman menettelyn.

Korkokaton ylittämisen seuraamukset

Korkokaton ylittävän koron perimisen sanktioiminen koronperimisoikeuden menettämisenä kokonaan on ylimitoitettu toimenpide ja saattaa vähentää myös muiden kuin korkeakorkoisten luottojen tarjontaa. Erehdysten mahdollisuutta ei missään sääntelymallissa voi sulkea täysin pois. Luottokustannusten sallittu enimmäismäärä saattaa ylittyä teknisessä määrittelyssä sattuneen virheen vuoksi

esimerkiksi vain muutamalla sentillä, eikä luottokustannusten perimisoikeuden menettäminen kokonaan tällaisissa tilanteissa olisi oikeudenmukaista.

5 Huomionne korkolakia ja saatavien perinnästä annettua lakia koskevista yksityiskohtaisista perusteluista?

Muutokset ovat perusteltuja eri luotonantajien tasapuolisen kohtelun varmistamiseksi.

6 Huomionne kuluttajansuojalakiin ehdotetuista muutoksista?

Ks. edellä kohta 4.

7 Esitysluonnoksen mukaan asuntoluotot, joiden vakuudeksi annetaan asunto-omaisuutta, rajattaisiin luottokustannuskattoa (KSL 7 luvun 17 a §) koskevan säännöksen soveltamisalan ulkopuolelle. Pidätkö rajausta perusteltuna?

Rajaus on perusteltu, mutta sitä tulisi laajentaa sisällyttämällä sen piiriin kaikki asuntovakuudelliset luotot sekä asuntoluotot, joiden vakuudeksi annetaan muuta kuin asunto-omaisuutta. Uuden sääntelyn tarpeen taustalla ovat lähinnä eräiden vakuudettomien kulutusluottojen tarjoamiseen erikoistuneiden yritysten toiminnassa ilmenneet epäkohdat. Asunto-omaisuuteen liittyvien kuluttajaluottojen myöntämistä ei tulisi monimutkaistaa aiheetta.

Ehdotetussa muodossa säädös vaikeuttaisi huomattavasti vakuudellisten luottojen myöntämistä. Niihin liittyvät luottoprosessit edellyttävät runsaasti manuaalista työtä vakuusarviointeineen, eikä ehdotettu katto kaikissa tapauksissa riitä kattamaan tästä aiheutuvia kustannuksia. Sääntelyn tarkoituksen vastaisia tilanteita tulisi vastaan esimerkiksi annettaessa muuhun kuin asumiskäyttöön tarkoitettua kiinteää omaisuutta tai arvopapereita asuntoluoton vakuudeksi sekä asunnon kunnossapitotöihin tarkoitettuja luottoja myönnettäessä.

8 Luottokustannuskattoa koskevan säännöksen perusteella (KSL 7 luvun 17 a §:n 2 ja 3 momentti) kuluttajalta saisi periä muita luottokustannuksia saman määrän joka vuosi. On kuitenkin todennäköistä, että kulut ovat tyypillisesti suurimmillaan luotonmyöntövaiheessa. Olisiko perusteltua, että enimmäiskulumäärä olisi suurempi ensimmäisenä vuotena, vai onko asianmukaista, että katto on sama joka vuosi?

Enimmäiskulumäärän olisi voitava olla suurempi ensimmäisenä vuotena. Tällöin syntyy esimerkiksi asiakkaan luottokelpoisuuden selvittämiseen liittyviä kustannuksia, jotka eivät toistu samansuuruisina myöhemmin.

9 Huomionne luottokustannuskattoa koskevasta siirtymäsääntelystä? Tulisiko sääntelyn näkemyksenne mukaan koskea myös ennen lain voimaantuloa tehtyjä sopimuksia? Jos, niin minkälaista siirtymäsääntelyä pitäisitte tarkoituksenmukaisena?

Sääntelyn ei tulisi ulottua ennen lain voimaantuloa tehtyihin sopimuksiin. Mikäli uuden mallin mukainen luottosopimus on kuluttajalle edullisempi, on tällä aina mahdollisuus sanoa irti vanha luottonsa ja hakea uuden hinnoittelumallin mukaista luottoa.

Sääntelyn ulottaminen myös ennen lain voimaantuloa tehtäviin sopimuksiin kasvattaa luotonantajien työmäärää merkittävästi siihen verrattuna, että muutokset rajattaisiin vain lain voimaantulon jälkeen myönnettäviin luottoihin.

Jos sääntely kuitenkin laaditaan takautuvasti vaikuttavaksi, tulisi siirtymäajan olla vähintään kahden vuoden mittainen, jotta luotonantajat ehtivät tehdä tarvittavat muutokset järjestelmiinsä ja sisäisiin ohjeisiinsa.

10 Korkolakia ja saatavien perinnästä annettua lakia koskevat huomionne?

Ks. edellä vastaus kysymykseen 5.

11 Huomionne oikeudenkäymiskaaren ehdotetuista muutoksista?

HE-luonnoksessa mainitulla tavalla ehdotetut muutokset aiheuttavat päivittämistarvetta luotonantajien järjestelmiin, ja varautumisaikaa olisi annettava kylliksi.

12 Mahdolliset muut asiaan liittyvät säännösmuutostarpeet?

-

FINANSSIALA RY

Lea Mäntyniemi